

זהר הקדוש

עם ביאור
הפטר והפסוק

פרשת שמיני • השיבות לימוד התורה בקול

מאמר זה טובב סביב ביאור הכתוב (שה"ש ז' י') 'וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים', כאשר בתחילה יבואר על פי ענין יינה של תורה, ויפליג במעלתו וגודל שכר המרוה עצמו מיינה של תורה. אחר כך יבואר על פי ענין לימוד התורה בקול, שבזה יבואר גודל ענינו ורוב השכר. לאחר מכן יבואר הפסוק על ידי נער אחד על פי סוד, בענין שפע הבא מזיער אנפין למלכות כדי לעוררה ליחוד. ולאחר שישונו התנאים עם הנער, יאמר להם פירושו של אביו על הפסוק (בראשית א כא) 'ויברא אלהים את התנינים הגדולים' וגו' בענינים שפועלת הבינה.

רבי יהודה מפרש את הכתוב 'דובב שפתי ישנים' גם על הזמן שהם עדיין מתים. אמר רבי יהודה לרבי יצחק לפרש את המשך הפסוק (שם) 'דובב שפתי ישנים' בדרך אחרת. הא תנינן - הרי למדנו, דאפילו ביהוה עלמא זכאי למלעי באורייתא - שגם בעולם ההוא, דהיינו בקבר, יזכה לעסוק בתורה מי שהרווה את עצמו מיינה של תורה בימי חייו בעולם הזה, הךא הוא דכתיב - זהו שנאמר 'דובב שפתי ישנים', כי גם כאשר הם 'ישנים' שהם המתים, דובבות שפתותיהם בקבר בדברי תורה.

לאחר שפירש רבי יצחק את הפסוק 'וחכך כיון הטוב', מקשה הנער על דברי רבי יצחק, אמר ההוא רביא - הנער שהלך עמהם, להקשות על דברי רבי יצחק בפירוש הפסוק 'וחכך כיון הטוב', אי כתיב - אם היה כתוב 'וחכך מיין הטוב', הוינא אמרי הכי - הייתי מפרש כמו שאמר רבי יצחק, שהוא מרוה את חכו 'מיין הטוב' שהוא יינה של תורה, אבל באמת 'פנין הטוב' פתיב, ולא כתוב 'מיין הטוב' אשגחו ביה - השגיחו התנאים בנער, כלומר הבינו מדבריו שיש באמתחתו פירוש אחר על הפסוק, אמר רבי יהודה לנער, ברי אימא מילך - בני אמור את מה שיש לך לומר בפירוש הכתוב, דשפיר קא אמרת - שהרי טוב הקשית בפסוק.

ומתחיל הנער לבאר את הכתוב 'וחכך כיון הטוב', ותחילה מקדים בענין לימוד התורה בקול. אמר הנער, אנא שמענא - אני שמעתי פירוש הפסוק באופן זה, דמאן דאשתדל באורייתא ודביק בה - כי מי שעוסק בתורה ודבק בה, והיה מלה דאורייתא אשתמע פנומיה - ותיבות התורה נשמעות בפיו, ולא לחיש לה בלחישו - ואינו לוחש תלמודו בלחש, אלא ארים קליה בה - אלא מרים את קולו בעסקו בתורה. והטעם לזה, דאורייתא הכי בעיא לארמא קלא - כי עסק התורה צריכה להיות בהרמת הקול, דכתיב (משלי א כא) 'בראש הומיות תקרא', כלומר בראש מקום המיית בני אדם תקרא בקול, וכוונת הכתוב היא, לארמא רנה דאורייתא - להרים את הקול ברינת התורה, ולא בלחישו - ולא לימוד בלחש.

לפי מה שביאר הנער כי לימוד התורה צריך להיות בקול רם, יבואר הכתוב 'וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים'.

'וחכך', כאשר התורה שמבטא בחכו היא 'פנין הטוב', כלומר פחמר טב דלא שתיק - כיון טוב שאינו שותק, אז והוא עתיד לארמא קלא - להרים את קולו פד יפוק מהאי עלמא - כאשר יסתלק מן העולם, כלומר הקול שהרים בדברי התורה יעמוד לו כאשר יסתלק מן העולם, אשר בזה יקוים בו המשך הפסוק 'הולך לדודי למישרים', כלומר, שנשמחו עולה למעלה בדרך שרה, דלא יסטי לימינא ולשמאלא,

רבי יהודה ורבי יצחק הוו אולי פארמא מבי מרוניא לצפורי, ויהו רביא חד שכיח פגון (ס"א לבייהו), פחמרא פקינטא דרונשא, אמר רבי יהודה, נימא מלה דאורייתא וניזיל.

פתח רבי יצחק ואמר, 'וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים' וגו' (שה"ש ז' י'), 'וחכך כיון הטוב', דא יינא אחרא לאו איהו טב, ויינא דאורייתא טב לכלא, טב לעלמא דא, וטב לעלמא דאתי. ודא, הוא יינא דניחא ליה לקודשא בריה הוא יתיר מפלא.

ובזכו דא, מאן דמרוני מיינא דאורייתא, יתער לעלמא דאתי, ויוכי לאחניא פד יוקים קודשא בריה הוא לצדיקניא. אמר רבי יהודה, 'דובב שפתי ישנים' (שם), הא תנינן, דאפילו ביהוה עלמא זכאי למלעי באורייתא, הךא הוא דכתיב 'דובב שפתי ישנים'. אמר ההוא רביא, אי כתיב 'וחכך מיין הטוב', הוינא אמרי הכי, אבל 'פנין הטוב' כתיב, ולא 'מיין'. אשגחו ביה, אמר רבי יהודה, ברי אימא מילך, דשפיר קא אמרת.

אמר, אנא שמענא, דמאן דאשתדל באורייתא ודביק בה, והיה מלה דאורייתא אשתמע פנומיה, ולא לחיש לה בלחישו, אלא ארים קליה בה, דאורייתא הכי בעיא לארמא קלא, דכתיב (משלי א כא) 'בראש הומיות תקרא', לארמא רנה דאורייתא, ולא בלחישו.

'פנין הטוב', פחמר טב דלא שתיק, והוא עתיד לארמא קלא, פד יפוק מהאי עלמא, 'הולך לדודי למישרים', דלא יסטי לימינא ולשמאלא, זוכים לקום לתחיה. ולא זו בלבד, אלא ייזכי לאחניא פד יוקים קודשא בריה הוא לצדיקניא - ויזכה לחיות חיי עולם כאשר יקים הקדוש ברוך הוא את הצדיקים לתחיה, ולא יהיה כאלו שלאחר שיקומו לתחיה שוב ימותו. וזהו מה שכתוב 'דובב שפתי ישנים', כי הישנים שהם המתים יקומו לתחיה ויחזרו שפתותיהם להיות דובבות.

רבי יהודה ורבי יצחק הוו אולי פארמא מבי מרוניא - מכפר מרון לצפורי, והוה רביא חד שכיח פגון - והיה נער אחד נמצא בתוכם, שהלך בחמרא פקינטא דרונשא - עם חמור הטעון במשאוי של דבש, אמר לו רבי יהודה לרבי יצחק, נימא מלה דאורייתא וניזיל - נאמר דבר תורה וכך נלך בדרך.

תחילה פותח רבי יצחק לספר שבשבח התורה. פתח רבי יצחק ואמר לבאר את הפסוק (שה"ש ז' י') 'וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים' וגו', ומפרש, 'וחכך כיון הטוב', דא יינא דאורייתא - זהו יינה של תורה. והראיה שהכוונה ליינה של תורה, דאיהו טב - שהרי רק הוא טוב, דהא יינא אחרא לאו איהו טב - שהרי יין אחר שהוא יינה של הסטרא אחרא אינו טוב, הרי שהכוונה ליינה של תורה, ומבאר הטעם למה נקרא יינה של תורה 'יין טוב'.

ויינא דאורייתא טב לכלא - ויינה של תורה הוא טוב לכל, כי הוא טב לעלמא דא - טוב לעולם הזה, וטב לעלמא דאתי - וטוב לעולם הבא. ודא - ויינה של תורה, הוא יינא דניחא ליה לקודשא בריה הוא יתיר מפלא - הוא היין שהקדוש ברוך הוא חפץ ומתענג בו כביכול יותר מן הכל. וזהו מה שממשיך הכתוב לומר 'וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים', כי יינה של תורה מיושר ביותר אצל הקדוש ברוך הוא.

ועתה מבאר לפי זה את המשך הפסוק 'דובב שפתי ישנים'.

ובזכו דא - ובזכות זו, שהיא העסק ביינה של תורה החביב ביותר אצל הקדוש ברוך הוא, לכן מאן דמרוני מיינא דאורייתא - מי שמרוה את חכו מיינה של תורה, שזהו 'וחכך כיון הטוב', יתער לעלמא דאתי - יתעורר לעולם הבא בעת תחיית המתים, ולא יהיה מאלו שאינם

זוכים לקום לתחיה. ולא זו בלבד, אלא ייזכי לאחניא פד יוקים קודשא בריה הוא לצדיקניא - ויזכה לחיות חיי עולם כאשר יקים הקדוש ברוך הוא את הצדיקים לתחיה, ולא יהיה כאלו שלאחר שיקומו לתחיה שוב ימותו. וזהו מה שכתוב 'דובב שפתי ישנים', כי הישנים שהם המתים יקומו לתחיה ויחזרו שפתותיהם להיות דובבות.

מאחר **וְלֹא יִשְׁתַּכַּח דִּימְחֵי בִידוּי** - ולא ימצא מי מן המקטרגים שימחה בידו מלעלות למעלה ולעקם דרכו לדרך עקלתון. כי מתיבות דברי התורה שאמר בקול רם בחייו נעשות אותיות קדושות המשמשות לו לסולם לעלות למעלה, וגם מגינות עליו מן המקטרגים. ואותיות קדושות אלו שנתהוו מדיבורי התורה בקול מועילות

'דִּיד מִבְּטָן', כי 'דיד' הוא לשון אהבה הנמשכת מבחינת 'בטן' שהוא הבינה שממנה נולדו המידות.

על פי מה שהתבאר כי הדין הטוב שבבינה מעורר אהבה, יבואר הלשון 'הולך לדודי למישרים'.

וממשיך הכתוב לפרש, כי שפע הדין הטוב הנמשך מן הבינה הולך **'למישרים'**, ומבאר, כי ענין 'מישרים' הוא **כְּמָה דְאָתָּ אָמַר** - כמו שנאמר אצל מידת התפארת (תהלים צט ד) **'אִתָּה כּוֹנֵנֶת מִיִּשְׁרָיִם'**, ומשמעו הוא, כי 'אתה' שהוא התפארת, 'כווננת' ופעלת **לְאִתְּפַלְלָא שְׂמַאלָא בִימִינָא** - לכלול את מידת הגבורה שהיא בחינת שמאל במידת החסד שהיא בחינת ימין, אשר בזה נמתקת הגבורה ובכך הולכות שתיהן בדרך אחת. **וְדָא** - וזה הוא מה שאמר 'כווננת **מִיִּשְׁרָיִם'**, כי על ידי התכללות הגבורה עם החסד מתיישרות שתיהן ללכת בדרך אחת. ומבאר, כי יחוד זה בין החסד לגבורה הנפעל על ידי התפארת, מתעורר על ידי הבינה, **דְּבַגִּין חֲדוּתָא דְהַהוּא חֲמַר טַב** - כי היחוד מתעורר בגלל השמחה המתעוררת במידות על הדין הטוב הנמשך מן הבינה שהוא בחינת 'היין הטוב', שהוא מעורר אהבה במידות, ובה **אִתְּפַלְלָא שְׂמַאלָא בִימִינָא** - נכללת הגבורה בחסד. ועל כן אמר הכתוב 'הולך לדודי למישרים', כי השפע הנאהב הנמשך מן הבינה שהוא 'הולך לדודי', פועל שהחסד והגבורה יתייחדו לילך 'למישרים' בדרך אחת.

לאחר שהתבאר ענין 'יין הטוב', יבואר שבו השתבחה המלכות שהארתה הוא כהארת הבינה, ובה **יבואר המשך הכתוב 'דובב שפתי ישנים'**.

ובזה משבח הקב"ה את כנסת ישראל שהיא המלכות, כי כפי שנפעל על ידי הבינה בספירות העליונות, כך נפעל על ידי המלכות בספירות שבמלכות ובעולמות התחתונים. וזהו 'וחכך', שהיא הארת החכמה המלוּבשת בבינה שיש במלכות, היא פועלת דין ברחמים כמו 'יין הטוב', שהוא הדין שבבינה, כיון שהמלכות מקבלת את אורה מן הבינה.

ועל ידי האהבה המתעוררת מהנהגת הדין היפה של המלכות, אז **וְחֲדָאן כְּלָא** - ושמים כל המידות של המלכות, כי מאחר ועל ידי התעוררות דין טוב זה מתייחדים שורשי המידות שהם חסד וגבורה, מתייחדות בעקבותן כל המידות המנוגדות, כמו נצח והוד, וכן כולם. ושמחה זו שהתעוררה במידות היא בחינת **'דובב שפתי ישנים'**, ומבאר, **דְּהָא כְּלָא מִתְעַרְי** - שהרי כל העולמות שהיו בבחינת שינה כאשר לא הגיע אליהם השפע מהמלכות, כי היא זאת המנהגת אותם, ועל ידי השפעת הדין הטוב מתעוררים העולמות **בְּחֲדוּאן וּבְרַכָּאן** - לקבל את השפע בשמחה, ולהשפיע ברכות. **וְעַלְמִין פְּלָהוּ** - וכל העולמות שהם למטה מן הספירות של המלכות, **מִשְׁתַּפְּחֵי בְּחָדוּ** - נמצאים בשמחה מכך שהם מקבלים את השפע מן הדין הטוב, **וּמִתְעַרְי לְאִרְקָא בְּרַכָּאן לְתַתָּא** - ומתעוררים להשפיע ברכות לתחתונים.

כיון ששמעו התנאים את דברי הנער התפעלו ממנו מאוד. **אָתוּ** - באו **רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק, וְנִשְׁקוּ לֵיהּ** - ונשקו לו לנער על **רִישֵׁיהּ** - ראשו, **וְחָדוּ עִמָּיהּ** - ושמחו עמו, על החידושים שאמר להם. **אָמְרוּ לֵיהּ** - אמרו לו, **מַה שְׂמִיךָ אָמַר לְהוּ** - להם, שמי **יִיסָא אָמְרוּ, רַבִּי יִיסָא תְּהָא**, כלומר שתזכה לסמיכה, ויקראו אותך בלשון 'רבי'. וגם תזכה שתהיה לך אריכות ימים, **וְיִתִּיר תְּהָא שְׂכִיחַ בְּעַלְמָא** - ותהיה נמצא בעולם יותר **מִרַבִּי יִיסָא חֲבַרְנָא** - חברנו, **דְּאִסְתַּלַּק מִבְּיַנְיָא** - שהסתלק מבינינו לחיי עוֹלָם.

וְלֹא יִשְׁתַּכַּח דִּימְחֵי בִידוּי, דּוּבַב שְׁפַתֵי יִשְׁנִים, אִפִּילוּ בַּהֲהוּא עַלְמָא שְׁפּוּתִיהּ מְרַחֲשֵׁן אֹרִייתָא. תְּוֹ שְׂמַעְנָא וְחַפְּדָּ פִּינֵי הַטּוֹב, הַאי קְרָא לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל אִתְּמַר, וּבְתוֹשְׁבַחְתָּא אִתְּמַר. אִי הֲכִי, מָאן הוּא דְמִשְׁבַּח לָהּ בְּהַאי, אִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מַהוּ 'הוֹלֵךְ לְדוּדִי, 'הוֹלֵךְ אֵלַי' מִיַּבְּעֵי לֵיהּ. אֵלָּא וְדָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קָא מִשְׁבַּח לָהּ לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל, בְּמָה דְהִיא קָא מִשְׁבַּחַת לֵיהּ, דְכַתִּיב (שִׁיהִ"ש ה טז) 'חֲבוּ מִמְתַּקִּים'. בְּךָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִשְׁבַּח לָהּ לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל, דְכַתִּיב 'וְחַפְּדָּ פִּינֵי הַטּוֹב'.

'יין הטוב' דְהוּא חֲמַרָא דְמִנְטְרָא, 'הוֹלֵךְ לְדוּדִי, דָּא יִצְחָק, דְאִקְרִי 'דִּיד מִבְּטָן'. 'לְמִיִּשְׁרָיִם', בְּמָה דְאָתָּ אָמַר (תהלים צט ד) 'אִתָּה כּוֹנֵנֶת מִיִּשְׁרָיִם, לְאִתְּפַלְלָא שְׂמַאלָא בִימִינָא. וְדָא הוּא 'מִיִּשְׁרָיִם', דְבַגִּין חֲדוּתָא דְהַהוּא חֲמַר טַב, אִתְּפַלְלָא שְׂמַאלָא בִימִינָא.

וְחֲדָאן כְּלָא, דּוּבַב שְׁפַתֵי יִשְׁנִים, דְהָא כְּלָא מִתְעַרְי, בְּחֲדוּאן וּבְרַכָּאן, וְעַלְמִין פְּלָהוּ, מִשְׁתַּפְּחֵי בְּחָדוּ, וּמִתְעַרְי לְאִרְקָא בְּרַכָּאן לְתַתָּא. אָתוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק, וְנִשְׁקוּ לֵיהּ רִישֵׁיהּ, וְחָדוּ עִמָּיהּ, אָמְרוּ לֵיהּ, מַה שְׂמִיךָ. אָמַר לְהוּ, יִיסָא. אָמְרוּ, רַבִּי יִיסָא תְּהָא, יִתִּיר תְּהָא שְׂכִיחַ בְּעַלְמָא מִרַבִּי יִיסָא חֲבַרְנָא, דְאִסְתַּלַּק מִבְּיַנְיָא.

לו גם בקבר, וכמו שכתוב **'דובב שפתי ישנים'**, וכמו שפירש רבי יהודה לעיל, כי **אִפִּילוּ בַּהֲהוּא עַלְמָא** - בעולם ההוא, כלומר בקבר, **שְׁפּוּתִיהּ מְרַחֲשֵׁן אֹרִייתָא** - שפתותיו מרחשות בדברי תורה.

לאחר שביאר הנער את הפסוק 'וחכך כיון הטוב' על פי פשוט, מבאר עתה את סוד הפסוק.

ומוסיף הנער, **תו שְׂמַעְנָא** - עוד שמעתי לבאר את הפסוק **'וְחַפְּדָּ פִּינֵי הַטּוֹב'** הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים'. כי **הַאי קְרָא** - פסוק זה, **לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל** שהיא מידת המלכות **אִתְּמַר** - נאמר, **וּבְתוֹשְׁבַחְתָּא אִתְּמַר** - ובשבחה של המלכות נאמר פסוק זה. ושואל, **אִי הֲכִי** - אם הפסוק בשבח המלכות, **מָאן הוּא דְמִשְׁבַּח לָהּ בְּהַאי** - מי הוא שמשבח אותה בפסוק זה, **אִי** - אם תאמר כי **קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** שהוא בחינת זעיר אנפין משבח אותה, קשה **מַהוּ הלשון 'הוֹלֵךְ לְדוּדִי'**, שהוא בחינת זעיר אנפין, אם הוא זה שאומר את הכתוב, **'הוֹלֵךְ אֵלַי מִיַּבְּעֵי לֵיהּ** - היה צריך לכתוב.

כדי לבאר את הלשון 'הולך לדודי', מבאר את הכתוב בענין השפע הנמשך מפנימיות החכמה לזעיר אנפין והמלכות.

הקדמה: הבינה הפנימית של החכמה הנשפעת למטה נקראת 'חין', והיא מתלבשת בבינה ושם היא בחינת 'יין טוב'. זעיר אנפין שהשגתו מוגעת עד לחכמה, מקבל את השפע בבחינת החיך כפי שהוא בחכמה עצמה. אך המלכות שאין השגתה מוגעת אלא עד הבינה, אין היא משגת את החיך אלא כפי שהוא בא בהתלבשות בבינה.

ומשיב, **אֵלָּא וְדָאִי פִירוּשׁ הַפְּסוּק כִּךְ הוּא, כִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הוּא בַּחֲנִינַת זַעִיר אַנְפִּין, קָא מִשְׁבַּח לָהּ לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל** - הוא משבח את המלכות, **בְּמָה דְהִיא קָא מִשְׁבַּחַת לֵיהּ** - באותו ענין שהמלכות משבחת את זעיר אנפין, כי שניהם משבחים זה את זה בהארה הבאה מן החכמה כפי האופן שהיא מופיעה בהם. **דְכַתִּיב** בשבח משבחת המלכות את זעיר אנפין (שִׁיהִ"ש ה טז) **'חֲבוּ מִמְתַּקִּים וְכָלוּ מִחֲמַדִּים זֶה דוּדִי וְזֶה רַעִי'**. ומשמעו, שהמלכות משבחת את זעיר אנפין שהוא דודה, כי השפע שיש בו מאור החכמה שהוא בחינת 'חין', הוא בא אליו מן החכמה עצמה, ולכן ההשפעות הבאות ממנה הן 'ממתקים', כי הם גבורות ממותקות שנהפכו לרחמים. **בְּךָ** גם **קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** שהוא בחינת זעיר אנפין **מִשְׁבַּח לָהּ לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל** שהיא המלכות, באותו ענין, כי הוא משבחה בהארת החכמה שיש במלכות, **דְכַתִּיב 'וְחַפְּדָּ פִּינֵי הַטּוֹב'**. ומשמעו, 'וחכך', ההארה שיש מן החכמה אצל המלכות, היא כמו שהיא מופיעה בבחינה הנקראת 'יין הטוב', כמו שהולך ומבאר ענינו, כי הארת החכמה לא באה למלכות כפי שהיא בשורשה, אלא בהתלבשות במידת דין טובה הפועלת ברחמים, כפי שהיא בבחינת 'יין הטוב'.

ומבאר בפרטות ענין 'יין הטוב', אשר בזה יבואר המשך הכתוב. ומבאר כי בחינת **'יין הטוב'** הוא הבינה **דְהוּא חֲמַרָא דְמִנְטְרָא** - שהוא בחינת היין המשומר בענביו, שהיא ההארה הנמשכת מן החכמה לעולם הבינה. וממשיך הכתוב ומבאר, כי מאחר שהדין שבבינה הוא דין טוב ויפה, לכן הוא **'הוֹלֵךְ לְדוּדִי'**, כלומר, אין הכוונה לזעיר אנפין, שהרי זעיר אנפין הוא המשבח, אלא 'דודי' הוא בחינת אהבה, כי הדין הטוב והיפה של הבינה מעורר אהבה. ואור זה הנמשך מן הבינה, **דָּא** - זהו בחינת **יִצְחָק, דְאִקְרִי** - שנקרא

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" >

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

